

3. Cerkveni računi se bojo menda tudi po slovensko delali, ker boljši kontrole ni, kakor so ključarji, katerim so vse zadeve cerkve do pičice znane. Ti bojo sami lahko račune prebirali in bojo tudi vedili, kaj bojo podpisali. Le enmalo preveč formularov se nam kaže pri cerkvenem računu za prihodnji čas. Tukaj konkordat gotovo ni nič premoženju cerkva pridobil, saj bojo formulari in pisanje pri nekterih majhnih cerkvicah borne dohodke snedli.

4. Cesarske uradnije bojo kmali do županov in ljudstva po slovensko dopisovati jele. Županov, kateri so terdi Slovenci, se nobeden nemškega jezika naučil ne bo. Če vradnije slovenskih dopisov ne bojo sprejemale in slovensko dopisovale, bo slabo za srenje. Čuli smo previdnega kantonskega predstojnika reči, da nobena reč in nobena terjatev ni tako pravična ko ta. Saj nobeden ne terja tukaj lepotečne slovensčine, tudi kak germanizem nam ne bo v pohujsanje. Da le ljudstvo ume, je že dobro, s časom bo pa boljše. Če se to ne zgodi, bo kakor do sedaj kmet jezika na posodo iskal, vradniki bojo pa prazno slamo mlátili. Čemu leži na županovi mizi konec kvatrov izpisek tistih, ki davka niso še plačali? čemu protokoli rekrutbe in druge take reči? Zato, ker postava to veli! Oča župan pa ne umejo nemškega, sosedje tudi ne, in tako se dela brez namena, pisarji plačo vlečejo, papir se trati — in deržavni dolg raste!

5. Notarji bojo pokazali, da niso kake pijavke ljudstva in tužni izrazek preteklega desetletja, ampak da ljudstva potrebe poznajo in tiste, od katerih živé, ljubijo. Notarji bojo gotovo saj take pisma, ktere kmet rad večkrat domá še pogleda, za dober s slovenskimi žuli pridobljeni denar dobro po slovensko delali.

6. Naši nasprotniki se bojo poboljšali in enkrat spoznali, kaj je za nas in za nje dobro in prav. Terdovratni bojo pa gotovo svoje kopita pobrali in bojo šli drugam med Lahe ali Nemce ali Magjare kruha si iskat. Srečno pot! Le dobro naj prah na meji Slovenije od pet otresejo, niso nam mirú prinesli, ne privošili, torej ga tudi odnesli ne bojo.

— m —

Parlamentarni slovenski jezik.

Gospod * je v predzadnjem listu „Novic“ prav temeljito pisal o zaprekah in napakah našega govornega jezika. Hvala mu, da je sprožil to važno reč. Dal nam je tudi nasvêt, kako bi se ogibali teh napak: Izgovarjajmo jezik, kakor ga pišemo. Kratko res, pa ne čisto jasno. Znano je, da je to circulus in demonstrando, če ga zavernem: Pišimo jezik, kakor ga izgovarjamo. Saj imajo ravno o tej stvari jezikoslovci toliko kavsanja. Gotovo je bil jezik pred kakor pismo. Pisalo se je toraj od začetka, kakor se je govorilo. Ker je pa govorni jezik le za 2 ali 3 osebe, pismeni pa za celi narod, se mora tudi pismeni jezik čistiti po jezikoslovnih pravilih, da se prilaga vsem osebam istega jezika, istega naroda. Napredovati je toraj le tedaj mogoče, ako se govorni jezik jezikoslovno razvija v pismu, in ako si potem prosto ljudstvo obsvoji ta dobiček. Tako narodu ostane jezikoslovni kapital in še dobiva mnogoverstne dobičke.

Pravo je toraj pravilo, da naj izgovarjamo kakor pišemo, ako le pravilno pišemo. Če pa tû ali tam prav ne pišemo, je treba preuredb vpeljati v pisavo ali izjemkov v izreko, ali pa oboje ob enem, ako slovnica terja. Tako imamo dva težka polglasnika l in r. „Volk“, „smert“ se ne bi dobro izgovarjalo „voljk“, „smért“, pa tudi dobro ne pisalo „vôk“, „vuk“, „smrt“ itd. Toraj mislim, da se izjemki vpeljejo v izreko po pismenem jeziku. Saj imajo pravil o izreki tudi drugi narodi, posebno romanski. Treba je tudi dobro paziti, ali so soglasniki terdi ali mehki. Tako pišemo „kdo“, izgovarjamo pa „gdô“ (?); uho dobro loči „odbiti“ in „otkopati“ pri izreki, akoravno pravilno pišemo

„odkopati“. — Zavolj te izreke se je tudi v pisavo marsiktera kriva oblika vrnila. Ker izgovarjamo „zbor“, ni treba opustiti pravilne pisave „sbor“, ktera se izpeljuje od „so-brati“ „con-legere“; so je pa berž ko ne gerski „svv = cum.“ „Zbor“ je tedaj okrajšan „izbor“ = Auswahl. Tû pa spet eni terjajo: piši za uho; drugi: piši za okó. Ako pišemo za uho, že imamo parlamentarni jezik, ali hočem reči, parlamentarne jezike. Ako pišemo za okó, moremo postaviti temeljite pravila za pisavo. Tadaj pa tudi dobimo edin dober čist jezik, ki se ne bo ustrašil nobenega sorodnega soseda. Treba bo pa tudi na male reči paziti, in nikdo ne sme misliti, da se pravi to le dlako cepiti, češ, le duh oživlja, čerka pa mori. Na uge toraj, verli slovenski jezikoslovci, preiščite jezikoslovne pravila za pisavo, potem pa hočemo govoriti, kakor pišemo.

J. G.

Nekteri govori iz deržavnega zbora. *)

Dr. Smolkov govor v zbornici poslancov 28. junija.

Ako se prederzнем poprijeti besedo, da podprem v enem delu odborov, in morebiti v drugem delu dr. Mühl-feld-ov predlog, zedinjujem s tem tudi namen, da slav-nemu zboru dam razjašnjenje, kako je prišlo, da jaz, ki tako ljubim doslednost, zdaj hočem za predloge govoriti, da si jih nisem ne podpiral, ne glasoval, da bi se odsekom izročili. Tako razjašnjenje zdi se mi s tem potrebneje, ker opazujem, da sl. zboru niso popolnoma jasne naše namere in naše dosedanje ponašanje; ter da odtod izhajajo napačne misli, ki so krive, da se nam je opomnilo od druge strani zbora, da je naše deržanje osorno, da sovražno; ter da je potreba sprave. V tem oziru moram najpred izreči, da je meni, in mislim, da izgovarjam tudi občutke svojih rojakov, da je meni, pravim, čut sovraštva bodi si proti kteremu koli delu tega zbora, bodi si proti kakemu poedinemu njegovemu členu popolnoma neznan (pravo na levi in v sredi). Zagotavljam, da te čuti ne poznam ne malo ne. Čeravno so mi živo v spominu marsiktere grenke besede, izrečene v tem sl. zboru, besede, ki nam z imenom, sicer spoštovanja vrednim, da smo federalisti, podtikajo, da se skrivaj borimo za stanje bolehnega oddružnega življenja, stanje, ki bi bilo bojišče demagogom in posebnjakom. Čeravno, pravim, mi je vse to in še marsikaj družega v spominu, moja gospôda! vendar ne čutim ne sovraštva, pa še nejevolje ne; zakaj jez manj gledam na besedo, ko na dobro voljo, in priznavam, da dozdam, ako se je v tej zbornici to ali uno govorilo, po naših predlogih ali proti njim glasovalo, zavolj tega še nisem imel vzroka misliti, da se je delalo iz nakane, zaničevati nas ali nam krivo storiti; temveč, da se je to godilo iz hvalnega namena, doseči dober cilj in konec; pa dokler mi ostane to prepričanje, to bo pri meni v visoki ceni vsako mnenje s svojimi nagibi, pa naj bi od mojega najrazličneje bilo. Morebiti bom iz svojega stajališča zmoto, o kateri se mi prepričanje po sili vrine, obžaloval; ali o sovraštvu ne more biti govora. Sploh mislim, moja gospôda, da se ima čislati vsako na poštene namere operto, od sebičnosti ne vojeno politiško osvedočenje. Saj vidimo, da so celó v francozki komori udje, ki očitno spoznavajo, da so republikani, pa vendar nikomur ni ne v misli, da bi jih zavoljo tega sovražil. Mislim tedaj, da sovražba res ne bi bila ničemur dobra; vsaj v tem, mislim, da smo vsi ene misli, da po sovražbi dobrih imenovan ne bomo vspeševali. (Pravo na desnici). Prijazno si naproti stopaje, zblizujejo se naj nasprotnije misli in mnenja, preverujejo se, porazumevajo se; — ali sila, gerdo ravnanje uničuje celó začeto bolje osvedočenje ter vodi v opornost, terdovratnost, protivnost, na katero se iz začetka ni mislilo (pravo na desni).

*) Pod tem naslovom bomo podajali cele nekatere govore nam Slo-vencem najbolj imenitne. Vred.